

Leger i kurbadenes tid

De tallrike reisene som norske leger foretok i utlandet, brakte dem også i kontakt med en blomstrende aktivitet på kontinentet – kurbadene. I bakspeilet ser man en slags blanding mellom medisin og turisme, kanskje mest hotellvirksomhet for de øvre skikt i samfunnet, ispedd medisinske tilbud som bad av forskjellig slag, ofte begrunnet med helsebringende effekter, men med mest vekt på velværeaspektet. Det ble opprettet slike bad i Norge også, men det ble egentlig aldri noen suksess. Kanskje den betalingsvillige middelklasse var for liten? Det kan også hende at tuberkulosen etter hvert inntok en så stor del av den allmenne oppmerksomhet at tuberkulosesanatoriene ble de dominerende og vendte interessen bort fra helsetilbud som rettet seg mot de etter måten friske. Enkelte kursteder averterte simpelthen at «Tæringssyge ikke modtages». Private tuberkulosesanatorier for velstående, selvbetalende pasienter ble det få av i Norge. Derfor ble «badeleger» heller aldri noen stor eller prestisjetung legegruppe i Norge, selv om enkelte av dem satte spor etter seg i det lokale næringslivet. Men mange av Selskabets medlemmer hadde hatt stillinger som badeleger, gjerne som sommerjobber i badesesongen. F. eks. hadde Lochmann ② som ung doktor vært badelege på Eidsvoll 1845–1847.

Et eksempel: Grefsen Vandcuranstalt ved Christiania holdt det gående som privat kurbad fra 1858 til 1898, men da gikk det over til å bli offentlig tuberkulosesanatorium – et ganske typisk forløp. Tuberkulosen som slo til mot høy og lav i samfunnet, gjorde noe med helsevesenet i Norge.

Stadsfysikus Steffens' sønn med samme navn, **Henrich Steffens** (1841–1884) ②, var badelege. Han tok eksamen i 1867, hadde forskjellig klinisk tjeneste, men alt fra 1868 var han lege ved Grefsen Vandcuranstalt. Selskabet hadde for øvrig stått bak opprettelsen av denne anstalten i 1858. Badelege Steffens reiste mye rundt i Europa og så på utenlandske kuranstalter og studere hvordan man utførte badekurer forskjellige steder. Ute i Europa hadde blant annet vannkurene til Sebastian Kneipp (1821–1897) stor popularitet på denne tiden. Steffens døde imidlertid bare 43 år gammel i 1884 av difteri, av samme dødsårsak som sin far. Det maleriet som Selskabet eier, hang opprinnelig på Grefsen, utført etter initiativ av kurgjester, men ble forært til Selskabet av badets direksjon i 1899.

En av de største blant badelegene som er representert i Selskabets malerisamling, er **Ingebrigh Christian Lund Holm** (1844–1918) ②. Han var lege med eksamen fra 1872, men først og fremst var han gründer og forretningsmann. Etter en kort sykehustjeneste flyttet han til Larvik i 1873 og ble praktiserende lege.

Holm opprettet Larvik Bad i 1880, men hadde fra 1878 det meste av sin virksomhet i Kristiania. Det gikk slag i slag med opprettelse og drift av stadig flere kursteder og hoteller. Mest kjent er kanskje flere anlegg i Holmekollåsen, blant annet Holmenkollen Turisthotel (1890), Midtstuen, Sportsstuen, Holmenkollen sanatorium og Badeanstalten (1894), og Voksenkollen sanatorium (1897), der han var lege og direktør. Voksenkollen sanatorium ble ødelagt av brann i 1919, og på tomten sto i 1983 Soria Moria, Den norske legeforenings hotell og konferansesenter, klart til åpning.

②⑦ *Henrich Steffens (1841–1884)*

Slik er den medisinske tilknytning til stedet bevart. Holm åpnet sanatoriet Holmsborg på Vettakollen i 1916.

I 1909 grunnla Holm det fortsatt eksisterende Dr. Holms Højfjeldshotel på Geilo. Det er skrevet en del om dette hotellet, blant annet en jubileumbok fra 1999 (9) som forteller hvordan hotellet under skiftende ledelse egentlig har klart å holde på den opprinnelige idé – å vende seg mot de øvre skikt. Under Den annen verdenskrig var hotellet rekvirert av okkupasjonsmakten både som rekreasjonssted og som et av tilholdsstedene for organisasjonen Lebensborn.

Holm var også med på å opprette Kysthospitalet i Stavern. Forbilder og inspirasjon for entreprenørvirksomheten fant han ved omfattende reiser på kontinentet.

Det norske medisinske Selskab hadde fra 1893 og fram til 1935 tilhold i sitt nybygg Christian IV's gate 9 i Kristiania, ved siden av Hotel Bristol. Holm var forretningsfører i Selskabet 1891–1893 og primus motor i byggearbeidene. Bygningen, som var tegnet av arkitekt Henrik Nissen d.e. (1848–1915), ble innviet i 1893. Den hadde – og har fortsatt – en nærmest pompøs fasade, blant annet med en kostbar utsmykning på hjørnet, en skulptur som forestiller St. Georg med dragen, utført av Brynjulf Bergslien (1830–1898).

Selskabet som møtested for klinikere

Praktisk medisin var, på 1800-tallet som nå, først og fremst klinisk virksomhet, det vil si diagnostikk og behandling av enkeltpersoner. Dette gjenspeiles i Selskabets aktiviteter. Det var og er en møteplass for leger og andre som arbeider med pasienter.